

H. Orlóci Edit: Cirkuszcikkek 2012

Periodikánk legelső lapszámában indult Maczák Ibolya sorozata, mely évenkénti bontásban adja közre a legnagyobb elektronikus napilapok cirkuszi vonatkozású cikkeiről készített segédletét.^[1] A vizsgálat a 2001-es évvel kezdődött, és 2010-től (utólérve a folyó naptári dátumot) már csak a téli lapszámokban jelenik meg a mindenkori utolsó teljes évről készített gyűjtése, és a következő tavaszi lapszámában – mint rendszeren – ez alkalommal is egy elemző összefoglalást tesztek közzé az adatainak felhasználásával.

A korábbiakhoz képest az utóbbi időszakban negatív változások következtek be: „a Magyar Nemzet elektronikus archívumából újabban nem érhető el ingyenesen a kapcsolódó cikkek pontos adatai, így azok közlésétől el kell tekintenünk. A Népszava elektronikus archívuma pedig nem közöl szerzőt a segédletünkben hivatkozott cikkek esetében, és a cirkusszal kapcsolatos képgaléria sem érhető el”^[2] – írja Maczák.

Az induláskor táplált reményünket tehát, hogy az idők folyamán a lehető legnagyobb és legegységesebb összehasonlítási alapunk lesz a napilapok ilyen formában történő elemzéséhez, megcáfolta az internetes közlések változásainak gyakorlata. A fentiekből következik, hogy a korábbi cikkeimhez képest jelentősen csökken a tartalmi vonatkozások taglalásának terjedelme, a segédletet azonban ennek ellenére hasznosnak mondhatjuk az általános érdeklődés kielégítéséhez.

A 2012-es évről a mintába bekerült 72 cikk (melyek hivatkozási száma a továbbiakban a www.cirkusziakrobatika.hu VI./4. számozását követi^[3]) a lelőhely alapján az alábbiak szerint oszlik meg:

Magyar Hírlap (MH)	Népszabadság (NOL)	Népszava (NSz)	Összesen
9	30	33	72

Az egyszerűség kedvéért a tavalyi kategóriákon nem változtatok, és továbbra is a tradicionális cirkuszra vonatkozó információkra fókuszálok. A témák szerinti megoszlás a következő:

Téma	Sorszám	Összesen
Tradicionális intézmény	5, 8, 12, 13, 15, 16, 19, 26, 28, 29, 45, 46, 48, 49, 54, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67	26
Tradicionális műsor	7, 9, 10, 11, 20, 21, 23, 25, 27, 40, 50, 53	12
Újcirkusz	1, 2, 6, 18, 22, 24, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39,	22

	41, 42, 43, 44, 47, 69, 72	
Utalás	3, 4, 14, 17, 31, 51, 52, 56, 59, 68, 70, 71	12

Ebben az évben kimagaslóan sok a tradicionális cirkusszal foglalkozó cikkek száma, és nagyon kevés az utalásoké, ezeket összekapcsolva az újcirkusszal, ill. a műsorismertetésekkel, az arány is megfordult az előző négy évéhez képest:

Év	Tradicionális műsor és intézmény együtt	Utalás és újcirkusz együtt
2008	18	58
2009	30	40
2010	18	63
2011	45	63
2012	38	34
Átlag	29,8	39

Szembetűnő továbbá az is, hogy a korábbiakhoz képest sokkal elmosódottabb a határvonal a műsorismertetés és a szervezeti, intézményi jelleggel foglalkozó cikkek között, mivel az előbbieknél szinte valamennyi írása foglalkozik a MACIVA[4] és FNC[5] fesztivált közvetlenül megelőző váratlan vezetőváltásaival is.

UTALÁS

Szabolcsi Miklósnak *A Clown mint a művész önarcképe* című, az Argumentum Kiadónál újjól megjelent, polihisztorikusnak mondható könyvét elismerőleg értékeli a Népszava újságírója (14). Ez az eredetileg 1974-ben kiadott kötet valóban alapműnek számít mind a kutatók, mind pedig az érdeklődők számára.

A film területéről az általánosító hangvétele miatt elsőként azt az okfejtést érdemes megemlíteni, mely a különböző kulturális intézmények társadalmi szerepével foglalkozik (4). E gondolatmenet szerint a 20. század hatvanas éveit követő néhány évtized filmszínházának funkcióját mára a mindenesti tv-sorozatok vették át, és ezzel egy időben a mozi pedig azt, amit korábban „a (vándor)cirkusz töltött be. Nemcsak külsőségeiben, hanem elsősorban művészi, művészeti jellegében. A cirkusz pedig teljesen perifériára szorult”.

Az egyes alkotások seregszemléje az *Egy örült szerelem balladája* c. Iglesia rendezte filmmel indul, mely (32) a spanyol polgárháború idején vándorcirkuszban játszódik, főszereplője pedig egy bohóc. A montreali Nouveau Cinéma fesztiváljáról készített tudósítás megemlíti *A nap fénye* c. dokufikció zsánerébe sorolt mozit, melynek kiemelt szerepe egy cirkuszi artistát

formáz, a cikk továbbá néhány sorban méltatja a Panorama International kategóriájában szerepelt egyetlen magyar nevezést, Deák Krisztina Aglaja című művét (56).

Az Aglaja rendezőjével készített interjú (51) külön tanulmányt érdemelne, nemcsak azért, mert filmtörténeti jelentőségű alkotásról van szó, hanem a szakmai relevanciája okán is. Nincs kellő rálátásom annak az esztétikai és filmtörténeti gondolatmeneteknek (52) értelmezésére, amely szerint ugyan „nézhető, szerethető és emlékezetes alkotás” az Aglaja, de a cikk szerzője igen kemény bírálattal él, miközben tanúságot tesz arról, hogy még a történet eseményeit sem volt képes nyomon követni: „...a világhírű Acélhajú Nő, aki a növekvő hírnév miatt elhanyagolja saját családját is”. Szó sincs világhírről, a főszereplő pedig nem hanyagolja el a családját, hanem a hatóságok kegyetlen érzéketlenséggel hurcolják intézetbe a gyerekeit a polgári értékrend fölényének tudatában.

Az irodalmi utalások sorában mindössze két tétel szerepel, Carter: *Esték a cirkuszban* című könyvének ismertetése (3), ill. Lázár Ervin: *A kisfiú meg az oroszlánok* (70). Ez utóbbi egyben a színházi produkciókhoz vezet át, hiszen a Magyar Színházban bemutatott darabban a Légtornász Egyesület is szerepet kapott, ill. a színészek „artista és bűvészszenvedőkkel bizonyítják: a cirkusz porondján is helyt állnának” [?!].

A korábbiakhoz képest a zenei világ is kisebb volumennel jelenik meg a mintában: a 15 éves Hólyagcirkusz a Patyolatba költözött (68), és az MTV EMA gálájának témája cirkuszt, tűznyelőket és bohócokat idézett meg.

A Pilobolus akrobatikus táncszínház Shadowland (Árnyékország) c. mesejátékának kutya szereplője „egy cirkusz porondján szenved el idomárja megaláztatását” (17). A jégtáncos világbajnokpárról pedig azt tudhatjuk meg, hogy a cirkuszvállalat impresszálásával teljesítették első Holiday on Ice szerződéseiket olyan sztárgázsi mellett, amelyeknek a negyedrészt is hitetlenkedéssel fogadta a MACIVÁ-s ügyintéző (71).

ÚJCIRKUSZ

Az év eleji kulturális program-előzetes (6) a Cirque du Soleil Alegria c. műsorának vendégjátékát és az egyik Trafóbeli (Cirque Invisible) előadást emeli ki. Érdekes, hogy az év során azután az előbbiről nem, utóbbiról viszont két ismertetés is bekerült az anyagba: *Az áriázó térd* (31), valamint *Chaplin lánya és az ő szerelme* (33). Ezt megelőzően már foglalkoztak a Trafó *A falum* c. vietnámi előadásával. Az első cikk egy elismerő méltatás (1), a második azon korszakú írások egyike, amely az újcirkuszi általános hozsannázás légkörében képes meglehetősen éles kritikával szólni a „világzenei kutyasz” kísérté „népiesen naiv” opusról (2). A Compagnie leto előadásának ismertetése viszont már a szokásos hangnemet követi: „cirkusz is, színház is, de tánc is és bizony filozófia, elmélkedés szavak nélkül, testtel megfogalmazva” (30). A Trafónak az évad során bemutatott negyedik újcirkusznak hirdetett előadásáról (Cirkus Cirkör: *Undermän*) szintén dicsérő ismertetések jelentek meg (69, 72).

Öt cikk is foglalkozik a Trafó igazgatóváltásával (37, 38, 39, 44, 47), és mindegyikben szó esik arról, hogy az újcirkusz kedvelőit továbbra sem fogják magukra hagyni. Itt lehet megemlíteni

egy másik szervezeti, működési feltételekről szóló rövid hírt, mely szerint a Cirque du Soleil megszüntette egyszemélyes, minden bizonnyal adó-optimalizálási céllal működtetett magyarországi cégét (18).

A híradásokból megtudhatjuk, hogy a Budapesti Tavaszi Fesztiválon vendégszerepelt a Compagnie L'immédiat társulata (22), illetve „érdekesnek bizonyult az a francia cirkuszszínház, melyben minden összeomlott, lepotyogott, szétesett, érzékeltetve a világ totális káoszát” (24). A Baranya megyei Ördögkatlan-fesztivál szenzációja a Galapial Cirque volt (34, 35), a Tűzraktér csapata pedig játékos cirkuszi workshoppal jelentkezett egy rajz-vers-játék foglalkozáson (36).

A Sziget-fesztiválon a Porondszínház artista attrakciókat mutatott be, a Circolabor nem nyerte el a cikkíró tetszését, annál inkább a Recirquel műsora. Hagyomány továbbá az ún. Nagy Utcaszínház, ahol „ezúttal a Philippe Geffroy által 1989-ben alapított híres, francia illetőségű Compagnie Pipototal lép fel tíz méter magas, bonyolult szerkezetű, hatalmas, kiismerhetetlen, impozáns fém instrumentumon, óriási libikókán, amit színes jelmezekben elárasztanak az artisták” (43).

Újcirkuszi előadások lehetőségét ígéri még az Átrium Filmszínház újonnan kialakítandó 11-szer 14 méteres színpada is (41, 42).

TRADICIONÁLIS MŰSOR

Miután az internetes kapcsolat rejtélyes kihagyásai okán ebben a kategóriában több cikket nehezen, az egyiket (10) pedig egyáltalán nem sikerült megnyitnom, a korábbiakhoz képest nagyobb figyelmet fordítok a Maczák Ibolya megadta kulcsszavakra.

Mint már említettem, az ide sorolt cikkekben nagyszámú és a szokásosnál sokkal terjedelmesebb utalás szól kifejezetten szervezeti kérdésekről, elsősorban a MACIVA és az FNC igazgatóváltása kapcsán. A Nemzetközi Cirkuszfesztiválnak (7, 9, 10,11), a *Cirkusz a javából* (20, 21, 25, 27) és a *Cirkuszi kavalkád* (50, 53) c. előadásokról készült írásoknak a kulcsszavai a következők:

Szervezeti vonatkozások	Zsáner	Magyar artista név szerint	Külföldi artista név szerint	Egyéb név
Artistaképzés	Lábsonglőr	Almost Trió	Andrey&Nataly Shirokaloff (háromszor)	Kristóf István (háromszor)
Budapesti Nemzetközi Cirkuszfesztivál (ötször)	Rhönland [rhönrad]	Duo Kiss	Sterza Family	Kriza Zsigmond
Baross Imre Artistaképző	Állatszám (hétszer)	Rolling Wheels	Emily&Menno van Dyke	Richter József (háromszor)
Cirque du Soleil	Bohóc (hétszer)	Sárközi Trió	Winter	Eötvös Gábor

Magyar Cirkusz és Varieté Nonprofit Kft. (kétszer)	Légtornász (hétszer)	Veres Henrik (háromszor)	Leonid Beljakov (kétszer)	Gábel (Farkas Gábor) (hatszor)
Magyar Cirkuszfesztivál	Zsonglór (hatszor)	Renátó	Vladislav Goncharov	Komlós Sándor
Magyar Nemzeti Cirkusz		Sebastian és Kristina (kétszer)	Becky Hoops	Kristóf Krisztián (kétszer)
Baross Imre Artistaképző		Black Roses	Elisa Khachatryan	Perinyo
Fővárosi Nagycirkusz (hétszer)		Simet László (kétszer)	Kirk Marsh	David Larible
Circo Paratodos		Zsilák Olivér	Sebastien Nicaise	Richter Flórián
Roncalli (kétszer)			Rokashkov's	ifj. Richter József
Circolombia (kétszer)			Darkan (kétszer)	Eötvös György
<i>Cirkusz a javából (ötször)</i>			Duo La Vision (kétszer)	Tóth Olivér (kétszer)
<i>Cirkuszi kavalkád</i>			Paul Herzfeld	Graeser József
			Timur Kaibjanov	Fudi (Zsilák György)
			Sebastien Nicaise	
			Menno van Dyke	
			Emily Weiss	
			Chilly&Fly	
			Rokashkov' s csoport	
			Semen Shuster	
			Flying Mendonca (kétszer)	
			Rastelli bohócok (négyszer)	
			Saabel Family (négyszer)	

			Molly Saudek (kétszer)	
			Flying Mendonca	
			Troupe Fantasy (háromszor)	
			Volkov-duó (háromszor)	
			Molly Saudek	
			Addis Brothers	
			Adele és Franco	
			Alíz és Stefano	
			Athuma Zulu	
			Maike és Jörg Probst	
			Roman és Gyima	
			Troupe Diamond	
			Francesco (kétszer)	
			Franco	
			Noé Robert	

Hangsúlyozni kell, hogy a táblázatban a Maczák-cikk kulcsszavai szerepelnek, nyilvánvaló, hogy az egyes újságcikkeken belüli többszöri előfordulást az ő jegyzéke nem tünteti fel, ám első eligazításul mégis jól szolgálhat az ilyenfajta számbavétel (zárójelben az előfordulások száma).

A két FNC-műsorcímet csak a teljesség kedvéért vettem be a listába, ill. a Nagycirkusz, a fesztivál és a MACIVA megjelenése szintén automatikusan adódik az előadások ismertetése kapcsán. Az artistaképzésre történő kitekintés mellett a referencia-területet jelzi viszont a többi név: Cirque du Soleil, Circo Paratodos, Roncalli és Circolombia, valamint a szervezeti változásokra utal az új FNC-igazgató tulajdonában lévő Magyar Nemzeti Cirkusz említése.

A kiemelt zsánerek számbavételénél meg kell jegyezni, hogy minden alkalommal szorosan egymást követőleg és ebben a sorrendben szerepelnek: állatszám, bohóc, légtornász, zsonglőr (az utóbbi egyszer elmaradt).

A felsorolt magyar artisták valamennyien varieté-számokkal dolgoznak: egy lábzsonglőr, négy zsonglőr, két rhönrad, egy egykerekű és egy quick-change. Egyetlenegy kivétel akad, igaz, hogy az valóban cirkuszi attrakciónak számít, Simet László.

Az egyéb kategóriába utalt nevek közül ketten apai minőségükben jelennek meg: David Larible és Fudi (Zsilák György). A fesztivál leköszönő szervezői Kristóf István és fia

Krisztián mellett felsorakozik az újonnan beugró, az eseményt lebonyolító csapat, Richter József fiaival Flóriánnal és Józseffel, valamint az új MACIVA-igazgató Kriza Zsigmond. Rendezőként szerepelnek Eötvös György és Graeser József. A két új műsorközlő Gábrriel (Farkas Gábor) és Tóth Olivér megítélésében eltérő vélemények fogalmazódnak meg, a tradicionális cirkusz elkötelezett híveként azt kell megjegyezni, hogy a „kiöregedett” Ócsai Gáborral összehasonlítva mindkettő ordítóan privátként mutatkozik meg. Szintén a hagyományos értékekre hivatkozva lehet viszont üdvözölni azt a tényt, hogy történetinek mondható visszatekintésként a zenebohóc Eötvös Gábor mellett két vadállatidomár került be a mintába, Komlós Sándor és Perinyó. Amíg élnek az emlékek, az újraélesztés reménye is megmaradhat.

Egy müncheni kiruccanáshoz ajánlják a turisták figyelmébe a Krone Cirkusz háromezer személyes épületében bemutatott műsort akrobatákkal, bohócokkal, állatokkal, külön kiemelten a 15 oroszlánt (23).

A Hungária Cirkusz siófoki műsoráról korrekt beszámolót ad a kifejezetten megható írás, mely egyben több is egy egyszerű ismertetésnél (40). Periodikánknak gyakran hangoztatott elkötelezettsége indokolja a hosszabb idézetek kiemelését: „ez a vándorcirkusz egy darab múlt, láttán mintha megállt volna az idő.... a gyerkőcöknek a némileg kopottas, de a hagyományokat maximálisan őrző sátoros cirkusztól valószínűtlenül ragyog a szemük. Még el sem kezdődött a műsor, már fel vannak spannolva.... Egyszemélyes zenekar kísér, és a körülményekhez képest egész jó hatást ér el, persze a szintetizátoré a főszerep.... Korrekt a trapéz szám, bár nincs különösebb dramaturgiája. Egy öreg hölgy virgonc kiskutyái derűt keltenek. A flitterekbe kiöltözött idomárnő olyan odaadással, és örömmel játszik velük, hogy látszik rajta, még mindig imádja a szakmáját, valószínűleg egykor menőbb helyeken is fellépett, de most is boldog attól, amit csinál. És ez eléggé megható. Ahogy tulajdonképpen az egész cirkusz az, ahogy próbálja üzni ezt a több ezer éves művészetet, mely szembe megy szuper amerikai filmekkel, agyon nézett gagyi tévésorozatokkal, láthatóan kissé lerongyolódva, mégis alapvetően tartással gyakorolja a mesterséget. Nincsenek elementáris számok, de ízléstelenül kínosak sem.... A Hungária Cirkusz mementő. Őrzi nagy cirkuszi korszakok maradványát.”

TRADICIONÁLIS INTÉZMÉNY

A cirkusztörténeti vonatkozású írások sorát 2012-ben a Rodolfó születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett kiállításról szólók nyitották meg (5, 12, 13). A Magyar Hírlap újságírója apjának az 1950-es évekbeli naplójából idéz egy bejegyzést: „Pápa. Délelőtt egy pali a városi pártbizottságról. Előadást tart az ellenforradalomról. Fekete Lajos szervezte, a bolsevik medveidomár. Artisták, idomárok morognak, de azért ott az egész cirkusz. Délután előadást szervezek az itteni orosz katonáknak” (19). Ugyanez a szerző még korábbi eseményeket is megidéz „*Apám apja és Buffalo Bil*” című írásában (29).

Az új Hungária-csarnok felavatása is alkalmat adott a visszatekintésre, egyrészt úgy, hogy a 85 éves Simon Árpád is mutatott be néhány trükköt a megnyitón (61); másrészt pedig a régi Hippodromról is megemlékeztek. Valamikor itt „az elefántházban két elefánt és egy ló kapott helyet, a vadállatházakban pedig gyakran több mint harminc tigris, oroszlánt és leopárdot

tartottak” (60).

Az állatszámok állami fenntartásának kihalása, vagyis a voltaképpen cirkusz-finanszírozás megszűnte miatt egyáltalán nem fáj az új MACIVA-igazgató feje, a varieté felé nyitás hajlandóságáról viszont már nyilatkozott Kriza Zsigmond. A Kamara Varieté említése (46) szintén a múltat idézi fel, mint a Népszava cikkéből kiderül, itt jártak a cirkuszvállalat munkatársai, de az igazgató nem erősítette meg a hírt, hogy terveznék az épületben ilyen jellegű műsorok bemutatását.

A Bohócok a Láthatáron elnevezésű csoport vezetőjével és a tévéből ismert Bálint gazdával készített páros interjú (65) alanyait a szegénység elleni küzdelem köti össze. Előbbi kulturális élményként mutatja be távoli vidékek szociális rászorultjainak a műsorát, utóbbi pedig a zöldségtermesztési mozgalom híve. Korai éveit illetően azt is megtudhatjuk a neves kertésztől, hogy: „gyerekkoromból emlékszem bohócélményekre. Akkor a kultúrának fontos része volt a cirkusz. Ha szülővárosomba, Gyöngyösre eljött a vándorcirkusz, mindig ott voltam. Szerettem a bohócokat, de ott is az állatok álltak a legközelebb a szívemhez. Egy ideig oroszlánszelídítőnek készültem”.

Az Artistaképző történetéhez tartoznak az országosan ismert hajdani növendékekről szóló cikkek. Az Omega együttes szólógitárosa, Molnár György eredetileg balett-táncos akart volna lenni, de balesete miatt csak a „B”-terv valósulhatott meg. Excentrikus képzést kapott, elmesélte, hogy Daddy bácsi a szakma arisztokratájának, vagyis bűvésznek szánta őt, a gitározással kapcsolatban mondta azonban ki Heinemann Sándor, főállásban az FNC karmestere a további életét meghatározó három szót: „Gyurika, ez jó... Ez a rövid kijelentő mondat szárnyakat adott. Nyúztam a gitárt, véreztek az ujjaim, de csináltam és csináltam, és egyre jobban ment. Később kitettek az iskolából, mert nem jöttem ki az új csoportvezetővel, aki akart képezni ugró akrobatává, de én félttem, mert egyszer már leejtettek. Mindent egybevetve, jó gyerekeim voltak.” Megemlíti, hogy sok érdekes gyerek járt a [közismereti] iskolába az Operával szembe, pl. Somló Tamás, Horváth Charlie is (16).

A másik ex-növendék, Müller Péter Sziámi megnyilatkozásai kevésbé meggyőzőek: cikket akart írni az Artistaképző felvételijéről a Film Színház Muzsika számára, de nem engedték be őt. „Akkoriban nálam lakott egy barátom, a Paraszt becenévre hallgató Fábri Pál, világhírű kötél-táncos. Az ő ötlete volt, hogy jelentkezzek a következő felvételi időpontra, és akkor muszáj lesz beengedniük”. Felvették őt a „bohócosztályba”, a tanárok közül Alfonzót, Rodolfót, Montágh Imrét, Kelly bohócot és Kovács Gyulát említette meg. Végül úgymond politikai okok miatt kibuktatták, de kapott – talán egyedülként Magyarországon – cirkusz- és varietérendezői végbizonyítványt (26). Néhány megjegyzést tennék a fentiekhez kiegészítésül. Tapasztalataim szerint újságírókat az Artistaképzőben nem szoktak elutasítani. Világhírű artisták nem léteznek, csak PR-szinten. A politikai okok miatt történt kibuktatás is értelmezhetetlen egy olyan iskola esetében, amelynek az 1950-es alapítástól egészen haláláig, 1986-ig olyan igazgatója volt Baross Imre, aki soha nem lépett be a pártba. Ami pedig a cirkuszrendezői diplomát illeti, illet az 1980-as években Körösényi Ágnesnek sikerült megszereznie Szovjetunióbeli célirányos tanulmányok abszolválásával.

Három rövidhír ad tudósítást arról, hogy a Szentatya találkozott a cirkuszvilág legelismertebb intézmény-vezetőivel, köztük a MACIVA és az FNC igazgatójával. Mindkét lap (MH, NSz) megemlékezik Eötvös József és családja 1979-es vatikáni fellépéséről is (63, 66, 67).

Különös mesterség képviselője Roz Chalmers, a „hangadó”, aki a vak emberek színházi élményeit tolmácsolja, „opera, balett, cirkusz: Roz előtt nincs akadály, bármilyen előadásból élményt varázsol a látássérülteknek... amikor a cirkuszban egy zsonglőr lépett fel: először csak három labdát dobált, a végén már tizenhetet... Lényegesnek tartotta szóban érzékeltetni, hogyan válik egyre nehezebbé a mutatvány.” (49).

A NOL páros interjújában a Rippel testvérek „világhírű” cirkuszművészekként szerepelnek (28), és szempontunkból igen sajnálatos, hogy a nagyon kisszámú ténylegesen kiváló magyar artista egyike, Simet László is mindent megtesz azért, hogy csak (utazó) cirkusznál ne kelljen dolgoznia. Fesztiválozik, olimpiázik, filmez... Természetesen minden elismerést megérdemlő teljesítményt nyújt. „Bízunk a témérdek gyakorlásban, és tudja azt is, miképpen kell elkapnia a kötelet baj esetén. Ha tetszik – annak ellenére, hogy a munkája során átélt egy-két ijesztő pillanatot – biztonságban érzi magát odafent. De nem csak ezért nem használ biztosítókötelet. Azért sem, mert úgy gondolja, a veszéllyel tisztességesen, nyílt sisakkal illik megküzdeni. –Aki hálót tesz maga alá, biztosítókötelet a derekára, minek megy fel a magasba? – kérdezi gyakran. Amúgy irtózik a virtuskodástól”. (55) Itt kell megemlíteni azt a hírt is, mely szerint a másik kiemelkedő artistánk, Richter Flórián rangos állami kitüntetésben részesült 2012-ben, elnyerte a Magyar Arany Érdemkeresztet (45).

Végezetül elérkeztünk a tényleges szervezeti élet meghatározó eseményeihez, nevezetesen a MACIVA és FNC már többször érintett igazgatóváltásához. A Népszava riportérének pengevillogtatásai (felvetve a hozzáértés hiányát, azt, hogy miért kellett lecserélni a vezetőket külsősökre, hogy a szakma képviselői mit mondanak...) hatástalannak bizonyultak az ügyvédi háritások nyomán: „a szabályos működéssel összefüggő kérdéskör jogi ismereteket is igényel... A céghez került új munkatársak bizonyították rátermettségüket... a személyügyi kérdések, és az azokkal kapcsolatos megfontolások bizalmas jellegűek...”. A legfontosabb információ persze a cikk utolsó mondatában szerepel: „az állam 2012-ben a Magyar Cirkusz és Varieté Nonprofit Kft-t 60 százalékos fenntartói támogatás-elvonással sújtja” (15).

The show must go on. Az FNC igazgatói posztjára megtalálták a megfelelő embert a dinaszticiából származó, tehát nagyjából mindenkiel rokonságban álló volt világsztár artista, Richter József személyében, aki egyben a Magyar Nemzeti Cirkusz tulajdonosa is (54).

Az év eleji és év végi NOL-beli áttekintést kimazsolázva az alábbiak látszanak kiemelésre érdemesnek. A miniszteri biztos Dr. Kriza Zsigmond menedzseri feladatok ellátására kapott megbízatást. Megállapította, hogy „változásra van szükség, ezért most a terveknek megfelelően szervezeti és koncepcionális átalakulás van folyamatban... a tradíciókat és a műsorrendet megőrizzük, legfeljebb egy kicsit a kor igényeihez alakítjuk... a cirkuszt a közönség számára a korábbinál is vonzóbbá kell tenni. Bármennyire furcsa, még a gyerekek számára is”. Itt érdemes megállni egy pillanatra. A szakmában mindenki nagyon jól tudja, hogy a gyerekek alapértelmezésben az állatszámokat szeretik a legjobban. Egyszerű tehát, mindössze annyi a

teendő, hogy ide kell átcsoportosítani a forrásokat. De nem. A gyerekek intenzívebb bevonását „megújult tartalommal lebonyolított gyerekprogramokkal, épületen kívüli szolgáltatásokkal” kívánják elérni. A kitörési pontokat pedig a varieté és a „kortárs” cirkusz területén vélik megtalálhatni, továbbá kiemelt feladatuk az „Artistaképző Iskola arculatának, képzési konstrukciójának megújítása” (8).

Az év végi összegzésből kiderül, hogy „újraértelmezték a műfajt, és létrehozták művészszerkesztési modelljét”, aminek eredményeként „a nézőszám nem csökkent, és Kriza szerint manapság ez felér egy győzelemmel”. Azt is megállapította, hogy a művészcirkusz előadásai „rendkívül költségigényesek” (64). Tévedés. Hacsak nem rögtön a Cirque du Soleil-jel akarnak versenyezni, a kortárs előadó-művészeti produkciók nem nevezhetők nagy költségvetésű daraboknak, ahogyan az oktatás sem elsősorban pénzkérdés, hanem leginkább invenció és szakértelem szükségeltetne.

Azt kell mondani, hogy a jelenlegi igazgató jó pénzfelhajtónak bizonyul, hiszen a MACIVA 2011 ősze óta részesülhet a társasági adókedvezményes támogatásokból, nemzeti intézmény lett, kijárta az új próbacsarnok felépítését, 2013 január elsejétől a munkáltatók által adómentesen nyújtott szolgáltatások között a cirkuszjegy vásárlását is támogathatják a munkáltatók, L. Simon László az új FNC felépítésének tervéről is nyilatkozott (62).

Mióta állami fenntartású cirkuszvállalat létezik, a vezetőit mindig is politikai döntések alapján nevezték ki, párt- és minisztériumi tisztségviselők kerültek az élre. A Kádár-korszak a szakma egyik kiemelkedő fénykorát hozta. Nagy kérdés, hogy lesz-e újabb felvirágzás a mostani kulturális rendszerváltást követően. Ennek jelei a produkciókon ezidáig egyáltalán nem látszanak.

A tradicionális cirkusszal foglalkozó rekord mennyiségű cikk számbavétele záradékául azt kell konstatálni, hogy a sokévi átlaghoz képest is kevés hasznos információra bukkanhattunk. Vannak azonban életjelek: „*Oroszlán okozott pánikot magyar cirkuszi előadásán* Macedóniában...Az incidens a Szkopjétől 100 kilométerre délre lévő Kavadarciban történt a magyar Safari Cirkusz előadásán” (57).

[1] 2001: I. évf. 1.sz.; 2007: I. évf. 2. sz.; 2002: II. évf. 1. sz.; 2003: II. évf. 2. sz.; 2004: II. évf. 3. sz.; 2008: II. évf. 4.; 2005: III. évf. 1. sz.; 2006: III. évf. 2. sz.; 2009: IV. évf. 4. sz.; 2010: V. évf. 4. sz. (www.cirkuszi-akrobatika.hu)

[2] Maczák Ibolya: Egy ismeretág ébresztése? Új típusú segédlet a cirkuszkutatáshoz 12. rész VI/4. 2013. tél

[3]http://www.epa.hu/01400/01461/00018/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2012_04_05.pdf

[4] Magyar Cirkusz és Varieté Nonprofit Kft.

[5] Fővárosi Nagycirkusz

megjelenik minden negyedévben